

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- 1.....הלכתא למשיחא
- א. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג...1
- ב. עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות.....2
- ג. תשלומין לראשון... חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני... כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני.....2
- ד. נטמא ביום מביא בלילה אינו מביא.....3
- ה. שני רגל בפני עצמו הוא.....3
- 4.....הלכה למעשה
- ו. מעות לא יוכל לתקן זה שביטל קריאת שמע של שחרית או קריאת שמע של ערבית או שביטל תפלה של שחרית או תפלה של ערבית.....4
- ז. זה שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהן.....5
- ח. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד.....6

דף ט.

הלכתא למשיחא

א. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג

מי שלא¹ הקריב ביום טוב הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו או שמחתו², הרי זה מקריבין בשאר ימות הרגל, שנאמר³ (דברים טז פסוק טו) שבעת ימים תחג ליקנך אלהיך מלמד שכולן ראויין לחגיגה, וכולן⁴ תשלומי ראשון הם.

¹ רמב"ם הלכות חגיגה פרק א הלכה ד, ז

² לחם משנה שם

³ בש"ס דחגיגה כאן נפקא ליה מדכתיב וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים אמנם בספרי ראה פיסקא קמ"ב נפקא ליה מהאי קרא דמייתי רבינו וכ"ה בתו"כ אמור פי"ז. הר המוריה שם

⁴ אולם שלמי שמחה אינו תשלומין שהיוב השמחה הוא כל ימי החג רק שהרבת שלמים אינו חייב אלא יום אחד. זכרון יעקב שם ערוך השולחן העתיד הלכות חגיגה סימן קצו סעיף י

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת חֲגִיגָה

מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסוכות חוגג את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני ואף השמיני תשלומי ראשון הוא, וכן מי שלא חג ביום חג השבועות חוגג כל שבעה ויש לו תשלומין כל ששת ימים שלאחר חג השבועות, ודבר זה מפי השמועה נאמר שחג השבועות כחג המצות לתשלומין.

מצוה⁵ להקדים ולהקריב בראשון, לא הקריב בראשון בין שוגג בין מזיד יקריב בשני, וכל המאחר הרי זה מגונה⁶, ועליו נאמר⁷ (צפניה ג פסוק יח) נוֹגֵי מִמֹּעֵד אֶסְפְּתִי.

ב. עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות

עבר הרגל⁸ ולא חג אינו חייב באחריותו, ועל זה וכיוצא בו נאמר מעוות לא יוכל לתקן. ואם כבר הפרישה ולא הביאה ברגל, מקריבה שלמים. וכן עולה מביאה עולת נדבה⁹.

ג. תשלומין לראשון... חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני... כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני

מי שהיה¹⁰ חגר או סומא ביום¹¹ ראשון שפטור מן הראיה וכן כל מי שפטור, ונתרפא או נתחייב בשני, פטור מן הראיה ומן החגיגה, שביום חובתו היה פטור כמו שנתבאר לעיל דף ב. שכל ימות החג תשלומי ראשון הן כמו שביארנו.

⁵ רמב"ם שם ה

⁶ לעיל דף ז: פשיטא הי מינייהו משוית ליה פושעים והי מינייהו משוית ליה זרזים יעו"ש ומוה כתב רבינו וכל המאחר ה"ז מגונה. הר המוריה שם

⁷ ג"ל שיצא לו כן מהא דברכות כח. אריב"ל כל המתפלל תפלה של מוספין לאחר שבע שעות לר' יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא הוא כדמתרגם רב יוסף תברא אתי על שנאיהון דבית ישראל על דאחרי זמני מועדיא דבירושלים עכ"ל דקאי על הקרבנות דיש להם תשלומין והש"ס לא פליג על רב יוסף רק רב יוסף מוקי לה על קרבנות הרגל וריב"ל מוקי לה אתפלות ג"כ. הר המוריה שם.

⁸ רמב"ם שם הו

⁹ פתח הבית שם מהטורי אבן. ואבן האזל שם פ"ב הלכה ז

¹⁰ רמב"ם שם פרק ב הלכה ה

¹¹ ויש לגמגם דלמה בחיגר ביום ראשון וכו' לא חילק בין היה חיגר בלילה לחיגר ביום וכמו שהילק בסמוך בין נטמא בלילה לנטמא ביום דהדין שוה בשניהם ועיין להפרי"ח בנימוקיו על רבינו מה שנסתפק אי פשוט ביום ראשון ונעשה חגר ביום ב' אי חייב להביא ביום ב' דכבר נתחייב בראשון ופשיט לה מדברי התוס'. יצחק ירנן הלכות חגיגה פרק ב הלכה ה

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

וכל זה אם היה חיגר או סומא או פטור בליל ראשון, אולם אם נעשה חיגר או סומא ביום הראשון לאחר שעלה עמוד השחר, וחזר ונתרפא ביום השני חייב, שהרי כבר נתחייב כשהאיר היום בחגיגה¹².

חל יום ראשון בשבת והיה חיגר ותרפא בשני, יש מסתפקים לומר שחייב כיון שלא היה חייב כלל ביום הראשון משום שבת¹³.

נעשה חיגר בשני למרות שנתחייב בראשון פטור מלהביא, מכיון שעתה אינו בן חיוב, אולם אם חזר ונתרפא חייב¹⁴.

ד. נטמא ביום מביא בלילה אינו מביא

אם נטמא¹⁵ בלילי יום טוב הראשון אף על פי שטהר למחר פטור, שהרי ביום חיובו היה פטור ואין שאר הימים אלא תשלומי ראשון, אבל אם נטמא ביום ראשון הרי זה חייב להביא חגיגתו וראייתו בתוך ימי הרגל כשיטהר, כיון שכבר התחייב בלילה אלא שלא הגיע זמנו להקריב וכשהאיר היים התחייב¹⁶.

דף ט:

ה. שני רגל בפני עצמו הוא

כבר התבאר במסכת פסחים ששחיטת פסח שני¹⁷ מצות עשה בפני עצמו, ואין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו, ולכן חייבין עליו כרת בביטולו.

¹² מהר"י קורקוס שם תורת הקדשים אות ב

¹³ טורי אבן כיון דלענין שבת יש לו תשלומין ולא אמרינן הואיל ואירחי כמ"ש תוס' ריש מס' חגיגה הואיל ורק אריא הוא דרביע עליה א"כ י"ל אף אם היה חיגר ג"כ מ"מ כיון דבלא"ה לא היה יכול להקריב יש לו תשלומין או לא.

¹⁴ מים חיים שם

¹⁵ רמב"ם שם

¹⁶ כס"מ שם. ובוה פסק כחזקיה דרבו של ר' יונן הוי

¹⁷ רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ה הלכה א ז

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

כיצד מי ששנג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת, על בטול השני¹⁸, ואם שנג או נאנס אף בשני פטור, וי"א¹⁹ שאף אם הזיד בשני פטור.

לפיכך גר שנתגייר²⁰ בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים, חייבין לעשות פסח שני, ואם שחטו עליו בראשון פטור. שמכיון שהתורה ריבתה לקטן שישחטו עליו וממנין אותו²¹, נפטר הוא בכך מן השני²².

הלכה למעשה

ו. מעות לא יוכל לתקן זה שביטל קריאת שמע של שחרית או קריאת שמע של ערבית או שביטל תפלה של שחרית או תפלה של ערבית

צריך²³ שירגיל את עצמו במצות התדירות, כגון קריאת שמע ותפלה ותפלין, ולראות שלא יחסרו לו בשום פעם. ואיתא בגמרא מעוות לא יכול לתקן זה שביטל ק"ש של ערבית או של שחרית או שביטל תפלה, ומכ"ש איש הצבא שצריך לרחמי שמים יותר בכל עניניו כי הוא עומד כמה פעמים בסכנה בעת המלחמה וכדומה לזה, וידוע הוא שבעת הסכנה מתעוררים כמה כחות הדין על האדם, בודאי צריך לזהר מאד תמיד בענין התפלה שלא יחסר לו בשום פעם כי זכות זה תועיל לו הרבה.

ובמיוחד צריך כל אדם להזהר בקריאת שמע לקרות בזמנה, ובמיוחד ייתן לבו לקום לקרותה בזמנה בברכותיה בשבת, ולא יסמוך שיקראנה רגע לפני זמנה שמא ייטרד או ישתקע שוב בשינה, ויאבד המצוה שאין לה תקנה ותשלומים.

¹⁸ ובטעמו של הרמב"ם נראה מדברי בנו שהובא בכ"מ דכיון דלאו מטעם אחד פליגי ר' נתן ור' חנניא עליה דרבי הלכה כרבי בכלהו, וגם מסוגית הש"ס יש ראיה לזה דר' נתן ור' חנניא סברי דמגדף לאו היינו מברך את השם ורבי ס"ל דמגדף היינו מברך את השם, ובכריתות (ז) איתא דהכי ס"ל לחכמים לפיכך פסק כרבי.

¹⁹ דעת הראב"ד לפסוק כרבים כר' נתן ור' חנניא דפליגי ארבי

²⁰ שם פרק ה הלכה א, ז

²¹ כלומר דרחמנא שריה לעשות אותו טפלה ולאכול מפסח כמו גדול ואינו נחשב שלא לאוכליו וא"כ בקרבן עולה לו. אור שמח שם. ועיין חי' ר' חיים הלוי בעין זה

²² כס"מ שם מהר"י קורקום

²³ חפ"ז חיים – מחנה ישראל חלק א פרק ג – ד

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

וכבר התבאר במסכת ברכות דף כו. שלמרות שמי שטעה או נאנס ולא התפלל יש לה תשלומין בתפילה הבאה אחריה, אם²⁴ הזיד ולא התפלל תפלה אחת, אין לה תשלומין אפי' בתפלה הסמוכה לה, ועל זה נאמר (קהלת א פסוק טו) מְעֵנֹת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן וְהַסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַפְנוֹת. ואם רצה יתפלל אותה נדבה, ואינו צריך חידוש אם מתפלל אותה בתפלה הסמוכה לה. וי"א²⁵ שצריך חידוש.

מי שהתפלל במקום שהיה ראוי להסתפק בעוואה, ומצא אח"כ עוואה. שדינו צריך לחזור ולהתפלל, לפי שפשע שהיה לו לבדוק. נחשב מזיד גם לענון זה שאם בעת שמצא כבר עבר זמן תפילה אין לו תשלומין אח"כ²⁶.

גדר המזיד²⁷ הוא שפשע במקום בו היה לו לשים לב, ומחמת זה ביטל זמן התפילה. וכ"ש אם בידועין ביטל. אך כל שלא היה מזיד גמור, אשר בשאט נפש ביטל התפילה, או שלא פשע. הרי זה בכלל אונס או שוגג או מוטעה.

ולפיכך מי שלא התפלל מחמת שלא היתה דעתו נכונה עליו כראוי, אף דשלא כדון עשה בזה מ"מ אין זה בכלל מזיד וחייב השלמה.

השוכח²⁸ בשני תפילות זה אחר זה או שלא השלים התפילה בתפלה הסמוכה, גם הוא בכלל 'מעוות לא יוכל לתקון', ששני פעמים שכחה הוי בכלל פשיעה, אלא אם ירצה יוכל להתפלל כל התפילות שהפסיד בתורת נדבה ויחדש בה דבר.

אם התעסק בעיסוקים שונים²⁹, אפילו באותם דברים שאסרו להתעסק בהם קודם התפילה שמא ימשך ויטרד וישכח מלהתפלל, או סתם התעצל והתמהמה מלהתפלל, אם במחשבתו ודעתו היה להתפלל אחר כך בעוד לא עבר זמנה, אלא שאח"כ נטרדה לו השעה ונאנס או שכח, הרי זה בכלל שוגג, ומשלים תפלתו.

אך אם³⁰ כשהתחיל בעיסוק ידע שהסבירות נמוכה שיוכל אח"כ להתפנות להתפלל בזמנה, ואעפ"כ לא שת לבו לכך, וכן אם³¹ השכיב עצמו לישן כשכבר הגיע זמן תפילה, בלא להעמיד שומר, שמצוי שחוטפתו שינה עד לאחר זמן תפילה, אף על פי שלבסוף היה אונס, הרי זה תחילתו בפשיעה וסופו באונס ואין לו תקנת תשלומין.

ז. זה שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהן

²⁴ שו"ע ונו"כ או"ח קח ז

²⁵ הב"ח והגר"א מובא שם במ"ב כב

²⁶ מ"ב שם כא

²⁷ מ"ב שם כג וערוך השולחן שם ה

²⁸ פמ"ג משב"ז ס"ק ה

²⁹ ערוך השולחן שם

³⁰ שו"ת אבן ישראל על גליון המשנ"ב הכא

³¹ שו"ת קרן לדוד האו"ח סוס"י י"ה

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

המוזמן³² לסעודת מצוה כגון סעודת ברית וכדומה אל ימנע מללכת שהרי הוא כמי שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהן שבן נידוי הוא. אולם ימנע מללכת אם חושש שיש שם אנשים שאינם מהוגנים.

דוד המלך ע"ה אמר³³ חבר אני לכל אשר יראוך ואמרו רז"ל וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם. הנה כי כן טוב לגבר להתחבר לכל חבורה של מצוה שיש בעיר יהי חלקו עמהם כי אין אדם יודע מתן שכרן של מצות, וכשיראה מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא, והוא לא נמנה עמהם שינוי יחרוק ונמס, ולא יוכל לתקן ולכן בעודו בחיים כל אשר בכחו לעשות יעשה ויהיה ידו בכל.

ח. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד

בתחלת³⁴ למודו של אדם בין במקרא בין במשנה בין בתלמוד בכל יום, לא די לו בלימוד פעם ושתים ושלוש אלא צריך לחזור על כל אחד פעמים רבות מאד, הכל לפי כח זכרונו של אדם כדי שיזכור היטב. עד שתהא משנתו סדורה ושגורה בפיו כל כך בענין שאם ישאלנו אדם איזה דבר הלכה ממה שלמד יוכל להשיב לו מיד אסור או מותר בלי גמגום, וגם עכשיו שנכתבה תורה שבע"פ ויכול לעיין בספרים חייב בכך.

ואף שעל ידי זה לא יוכל ללמוד הלכות הרבה, לא יחוש כמו שאמרו חכמים לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה.

וכן היו עושים בימיהם שהיו לומדים בעל פה היו לומדים בתחלת לימודם רק ב' או ג' פרקים משניות או ברייתות בשבוע, והיו חוזרים עליהם מאה פעמים ויותר, ואמרו חכמים אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה פעמים ואחת שזה נקרא עובר אלהים וזה נקרא לא עברו כראוי.

ועכשיו שתורה שבע"פ כתובה לפנינו, אין צריך לחזור מאה פעמים ואחת בשעת לימודו ממש, רק שיזהר מאוד לחזור על הראשונות תמיד לפרקים קרובים, בענין שתהיינה כל ההלכות שלמד עד עתה חקוקות היטב בזכרונו כל הימים שבינתיים, וברורות לו בלי גמגום כבשעת לימודו ממש.

³² רמ"א יו"ד רסה יב ויפה ללב רסה ס"ק כא - כב

³³ פלא יועץ - חברה

³⁴ שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות תלמוד תורה פרק ב סעיף ג

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה